

Végig az elsők között

Az AMEGA beszélgetőpartnere: Dr. Harmat György

a Semmelweis Egyetem Főiskolai karának tanára
a Heim Pál Gyermekkorház volt igazgató főorvosa

– Professzor Úr, milyen családi hatások befolyásolták a pályaválasztását?

– Egy külföldre szakadt rokont leszámítva nem volt orvos a családban. Édesanyám a Május 1 Ruhagyár művészeti vezetője volt, divattervezéssel foglalkozott, édesapám pedig tervosztály vezető volt, ami egy szigorúan matematikai-közgazdasági dolog.

– Milyen emlékei vannak a gimnáziumi évekből?

– Engem mindig is a biológia érdekelt, de matematika–fizika szakra vettek fel a Kölcseybe. Itt mindenki a Középiszkolai Matematikai Lapokba dolgozott, az osztálytársaim többsége nagyon okos volt, matekból én a közepmezőnybe tartoztam. A fizika viszont kifejezetten érdekelt, mert nagyon jó fizikatanárnőnk volt, *Győrffy Lenke*, aki még ma is él. Nagyon erős volt az osztály, több osztálytársamból matematika és elméleti fizika professzor lett, ezért nem igazán erőltettem, hogy ezen a területen menjek tovább.

A gimnázium második évében jelent meg *Watson és Crick* könyve a kettős spirálról, ami nagy hatással volt rám. A genetika és az örökléstan akkor robbant be a köztudatba. Jelentkeztem a központi egyetemi biológia szakkörbe, ahol kiváló egyetemi oktatók voltak: az egyik csoportot *Csányi Vilmos* vezette, a másikat *Vida Gábor*, a Genetikai Kutatóintézet kutatója. A szakköröket az egyetemen tartották, szívtuk magunkba az egyetemi légkört. A szakkör végén tesztvizsga volt, és az első három helyezett eltölthetett két hetet a szakkört vezető kutató intézetében. Én szerencsés voltam, mert az egyik csoportban megnyertem a versenyt, a másikkban pedig második lettem, így az Orvosvegytani Intézet genetikáján is eltöltöttem két hetet, meg a Genetikai Kutatóintézetben is.

– Nem jelentett ez belépőt az egyetemre?

– Ez még nem. Viszont a gimnázium harmadik évében volt a Ki miben tudós? biológiavetélkedő, aminek fő témája a genetika volt. Neves professzorok ültek a zsűriben, többek között *Ádám György* is, az Élettani Intézet vezetője, akivel később életre szóló barátságot kötöttem. Többlépcsős, kieséses formában versengtünk, a döntőt

a tévé is közvetítette. Ezt a vetélkedőt megnyertem. Az egyik díj az volt, hogy nem kellett felvételiznem biológiából. Matek–fizika tagozatosként a fizika sem jelentett nehézséget, úgyhogy gyakorlatilag besétáltam az orvosi egyetemre.

– Milyen előnyt jelentett az egyetemen a genetika iránti érdeklődése?

– Rögtön jó kapcsolatom volt az Orvosvegytani Intézetrel. *Csányi Vilmos*hoz bejártam diákkörösként, az *Escherichia coli* baktériumok öröklődésével foglalkoztunk, ami érdekes volt, de roppant bűdös is. Már az első évben tanultunk biológiát, *Csaba György* volt a professzor, és jelentkeztem hozzá demonstrátornak. Autoradiographiával foglalkoztunk, metszeteket fedtünk le egy speciális filmréteggel, azokban pedig dúsultak a különféle vizsgálatok során beadott radioaktív izotópok. Ezeket előhívtuk, és

így lehetett pontosan megnézni, hogy a különböző szöveti részekben és a sejteken belül hol jelennek meg a radioaktív anyagok, amiből egy csomó jópofa következtést lehetett levonni.

– **Hogyan került képbe a gyermekgyógyászat?**

– Már az első évben, az egyhónapos ápolási gyakorlaton, amit a Korvin Kórházban töltöttem *Szász György* főorvos belgyógyászati osztályán. Ott tanultam meg vénázni, meg egyáltalán betegekkel foglalkozni. Délutánonként, amikor egy kicsit felszabadultunk, körül lehetett nézni a kórházban. Akkor találkoztam *Virágh Albert* főorvossal, aki a gyermekgyógyászati rendelőt vezette, és ő járt át az újszülött osztályra. Minden délután átmentem a gyerekrendelőbe, figyeltem mit csinál, hogyan vizsgálja a gyerekeket, és ez számomra varázslatos volt. Ahogy ő beszélt a kicsi gyerekekhez, ahogy vizsgálta a csecsemőket, ahogy a szülőkkel beszélt, az annyira impulzív és olyan hatásos volt, hogy ott döntöttem el, hogy én gyermekgyógyász akarok lenni.

– **Ekkor Ön elsőéves volt és visszavolt még öt év az egyetemből. Ilyen elköteleződés után ez hogyan telt?**

– A *Virágh Berci* bácsival szoros kapcsolatban maradtam, nagyon sokat jártam be hozzá, később családi barátság is lett belőle. A második évben kezdődött a biofizika, ahol számos olyan hatás ért, ami a későbbiekben is nagyon hasznosnak bizonyult. Akkor kezdődtek az izotópvizsgálatok, a szcintigráfia, különböző elektrofiziológiai módszereket tanultunk, és akkor indultak az első CT vizsgálatok. Az ultrahangvizsgálat is megjelent már, de akkor még csak úgynevezett A-kép volt.

Az anatómián az évfolyam egyik fele *Törő Imre* professzorhoz járt, aki elsősorban szövettannal foglalkozott, a másik fele pedig *Szentágothai János*hoz, ahol híresen jó anatómia oktatás volt. Mi mindkettőre bejárhattunk, szigorú, de nagyon részletes oktatást kaptunk, és azóta is élünk belőle. Nagyon érdekes volt a metszetanatómia, amiből szörnyű vizsgákat tartottak: egy bizonyos síkban minden szövetet és szervet tudni kellett, de szerencsére gyönyörű tankönyveink voltak. A későbbiekben, amikor ultrahang és CT vizsgálatokat csináltam, ugyanezek az anatómiai képek köszöntek vissza.

Aztán jött az élettan, a patológia és a belgyógyászat, ami nagyon érdekelt, de akkor már nagyjából eldöntöttem, hogy a gyermekgyógyászat felé fogok menni.

– **Hogyan indult a pályafutása gyermekgyógyászként?**

– Kicsit zűrzavarosan, mert akkoriban Budapesten jóformán egyetlen gyermekgyógyász állás sem volt. Pályázni kellett, volt egy sorrend az évfolyamon – az első tíz választhatott – és ebben én elég jó helyen álltam. A gyer-

meklinikákon általában egy-két hely volt, de azokra már megvoltak a jelöltek. Elmentem a Madarász utcai Gyermekkórházba, ahol *Kemény Pál* volt az igazgató, és elmondtam, hogy szeretnék idejönni. Ő nagyon kedvesen és tisztességesen fogadott, de közölte, hogy az egyetlen helyre már megvan az, akit elég nagy protekcióval fel fognak venni. Nem sok esélyem van, de azért adjam be a jelentkezésemet. Szerencsémre az történt, hogy az eredetileg oda jelentkezőt felvették az I. sz. Gyermekklinikára, így megnyílt számomra a lehetőség, és szeptemberben kezdhettem a Madarász utcában.

– **A Madarász utcai Gyermekkórház mennyire volt olyan, mint amit korábban megálmodott?**

– Ez volt a legnagyobb forgalmú gyermekgyógyászati intézmény a fővárosban 220 aktív ágygal: volt csecsemőosztály, belgyógyászati osztály, koraszülött osztály, sebészet, gégészeti, intenzív osztály, szinte minden profilt bírtunk. Akkoriban aki bent volt, az folyamatosan dolgozott, és ha ügyeletes volt, akkor is dolgozott. Három ügyeletes orvos volt az egész kórházra, plusz a sebészet és a gégészeti, és mindent elláttunk. Gyakorlatilag egész éjjel dolgoztunk, és rengeteg tapasztalatot szereztünk. Egy-egy ilyen éjszaka után részben halálosan fáradtan, részben megdicsőülve – vagy ha rosszul csináltunk valamit, akkor lecseszve – kerültünk ki az ügyelet végéből, de nagyon jó hangulatú volt az intézmény. *Kemény Pál* minden reggel fél nyolckor megjelent, az ügyeletes orvosok már várták, és körbementünk az egész kórházon, mindenkiről referálni kellett, és ő minden egyes gyereket ismert. Ha az ügyeletesnek valami problémája volt, ha súlyos vagy életveszélyes esetünk volt, vagy akár kicsit is bizonytalanok voltunk, akkor fél órán belül megjelent *Kemény* igazgató úr, és együtt csináltuk végig az egész éjszakát. Ma ez már elképzelhetetlen, de akkor természetes volt. Szerettünk ott lenni.

– **Professzor Úr, kiktől tanulta meg a gyermekgyógyászatot?**

– Alapvetően a kórházi orvosoktól. *Kemény Páltól* rengeteget tanultunk, de élmény volt átjárni a sebészetre is, ahol *Bukovinszky János*, egy hihetetlenül nagy tapasztalatú gyermeksebész volt a főorvos. Nála a műtőben tanultunk meg intubálni, de beálltunk műtét közben is, ha nagyon sok beteg volt, és a végén már kisebb műtéteket is elvégeztünk. *Hirschberg* professzornál gégészeti vonatkozásban még aktívabbak voltunk, megtanultuk a fül és a gége vizsgálatát, asszisztáltunk antrotomiánál, megtanultunk Bellocq-tampont behelyezni, amivel megmenthettük a gyermek életét, amíg az ügyeletes gégész beérkezett.

Nagyon sokat tanultam *Köteles György* főorvostól, a röntgenosztály vezetőjétől, aki meghatározó volt a ké-

sőbbi pályámon. Tőle tanultam meg, hogyan kell röntgenfelvételeket csinálni és előhívni, ami nagyon jól jött, amikor idegentest-aspiráció, lobáris pneumónia vagy pleuritis gyanújával érkezett egy gyermek az ügyeletben, mert röntgenügyelet akkor még nem volt.

Rengeteget tanultunk még *Szántó Imrétől*, az intenzív osztály vezetőjétől. Nála is el kellett tölteni fél évet, mindent megtanultunk, amit lehetett, az intubációtól az intrakardiális injekcióig. Sikeres újraélesztést is csináltam intrakardiális injekcióval, amire máig büszke vagyok, akkor szinte a mennyekben jártam, ritka nagy élmény volt.

– A gyermekgyógyászatban milyen irányban specializálódott?

– Az ideggyógyászati ultrahangvizsgálatokkal kezdtem el foglalkozni. 1975-ben, amikor végeztem az egyetemen, már létezett ultrahangvizsgálat, az első készülék abban az évben került be Magyarországra egy orvosi szakkiállítás kapcsán. *Falus Miklós*, a Korvin Kórház nőgyógyásza intézte el nagy nehezen, hogy a kiállításra hozott eszköz itt maradjon. Ez már B, azaz bistabil képet adott, ami azt jelenti, hogy a minden vagy semmi törvénye alapján vagy fekete vagy fehér pont jelent meg, és fekete-fehér körvonalakat lehetett látni a képernyőn. Bonyolult technika volt, és csak egy pillanatnyi képet ábrázolt, de meg tudták nézni a magzati fejkörfogatot, meg tudták állapítani a méh helyzetét és a magzat nagyságából is valamit. Megnéztem egy ilyen vizsgálatot, és megkértem *Falus Miklóst*, hogy kipróbálhassam a készüléket a gyermekgyógyászatban is.

1976-ra már fejlődött a technika, már volt realtime készülék, amivel 160-180 fokos szögben egy vibráló, két-dimenziós képet lehetett látni. Én éppen az újszülött osztályon dolgoztam a Madarásban, és egy hónapra megkaptam egy hordozható készüléket. Megjelentem a csecsemőosztályon egy hatalmas bőrönddel, és töprengtünk, hogy hová tegyük a transzducert, hogy valami információt is kapjunk. Rájöttünk, hogy a csecsemőnek van nagykutacsa, egy olyan lágyrész, amin keresztül be lehet nézni a koponyába. A vizsgálatokat csak éjjel lehetett végezni, mert sötét kellett hozzá, egyébként nem láttunk a képernyőn semmit, hiszen csak egy villódzó zöld fény volt, amiből valamit ki lehetett találni. Elkezdtek a vizsgálatokat, és valamilyen szimmetrikus szerkezetet láttunk a monitoron. Innentől kezdve kalandossá vált a történet, hogy hogyan tudjuk ezt az anatómiai képletekkel azonosítani.

Szénási József, a gyermek-ideggyógyászat nagy öregje konzíliumba járt a Madarásba, de egyébként az Országos Idegsebészeti Intézetben volt a gyermekosztály vezetője *Paraicz Ervin* mellett, aki a gyermek-idegsebészetet vezette. Megkértem *Szénási* főorvost, hogy jöjjön

el velem egyik éjszaka és nézze meg, hogy mit lehet látni a képen, mert jó lett volna beazonosítani. Ültünk este a kórteremben, néztük a gyerekek koponyáját, és úgy látszott, hogy ez a rendes anatómiai szerkezet, egy metszetanatómia. Adódott a kérdés, hogyan lesz ebből diagnosztikai módszer?

Átmentem *Paraicz* főorvoshoz, és megkértem, hogy nézzünk meg egy olyan gyermeket, akinek tudottan hydrocephalus van, hogy összevethessük azzal a képpel, amit az egészséges gyermeknél látunk. Átvittem a koffereket, megnéztünk este egy hydrocephalust, és csodák csodájára, lehetett látni a kamratágulatot, méghozzá nagyon látványosan. Akkor CT-vizsgálatok még nem voltak és a csecsemőagglyal sem foglalkoztak, viszont végeztek pneumoencephalographiát és jódventriculographiát. Mindkettő elég veszélyes és fájdalmas technika volt. Lumbálisan adtak be levegőt vagy kontrasztanyagot, és azt röntgennel ábrázolták. A pneumoencephalographia szörnyen fájdalmas dolog volt, a jódventriculographiánál pedig egy jódos kontrasztanyagot adtak be a gerincvelőbe, ami aztán felfelé diffundált az agykamrába. Nem volt annyira fájdalmas, de volt kockázata. Kedvet kaptam hozzá, hogy fájdalommentes ultrahangvizsgálatokat végezzünk.

– Hogyan indult a tudományos karrierje?

– Akkoriban nem volt könnyű tudományos munkát végezni közkórházból, hiszen rengeteget dolgoztunk, havonta nyolcat-tízet ügyeltünk, másrészt kísérleti munka sem nagyon volt. Tudományos minősítésre csak úgy volt mód, ha aspiranturára jelentkeztem. Nagyon szerencsés voltam, mert a kórház vezetősége hozzájárult ehhez. Az akadémia vett fel aspiranturára néhány orvost, ezek közé sikerült bekerülnöm. A téma az idegrendszer ultrahangvizsgálata volt, a témavezető pedig *Paraicz Ervin*, de egy ideig *Pásztor Emil* professzor is volt témavezetőm, amikor *Paraicz Ervin* hosszabb időre külföldre ment.

A Madarász utcából két évre átkerültem az Országos Idegsebészeti Intézetbe, ott dolgoztam főállásban a gyermekosztályon, de úgy, hogy közben visszajártam a kórházba ügyelni.

– Milyen külföldi tapasztalatszerzésre volt lehetősége?

– Az aspiranturának része volt az is, hogy lehetett külföldi ösztöndíjra, illetve külföldi kongresszusi részvétellel támogatására is pályázni. Első alkalommal 1981-ben Brüsszelben, egy gyermek-ideggyógyászati és -idegsebészeti konferencián tartottam előadást az intracranialis vizsgálatainkból. Ehhez már kellett kontroll vizsgálatokat is végezni, ami nem volt könnyű. Próbáltunk olyan agyi metszetanatómiát csinálni, mint amilyen képet az agyi ultrahangvizsgálatban láttunk. Ez nem volt egyszerű,

mert ugye hogyan lehet teljes agyat elmetszeni ugyanabban a síkban? Hát úgy, hogy szereztünk egy teljes koponyát, egy valódi fejet, amit lefagyasztottunk, és a patológián makrotómmal ugyanolyan metszeteket készítettünk belőle, mint ami az ultrahangképen is látszik: teljes koponyametszetet a benne lévő aggyal. Ezt megfestettük különböző anyagokkal és lefotóztuk, ebből csináltunk makroanatómiai felvételt, és ezt vetettük össze az ultrahangképekkel.

– **Professzor Úr, jól sejtem, hogy a történetnek horrorisztikus elemei is voltak?**

– Igen, ezeket a vizsgálatokat eléggé „rezensz” módon végeztük. Az egyik újszülött patológiáról szereztünk egy csecsemőfejet, amit személyesen vittem el az anatómia intézetbe. Ott elkészítettük ezeket a metszeteket, és megcsináltuk azokat a színes makrofotókat, amiket később felhasználtam az előadásokhoz. Gyönyörű készítményeket csináltunk, *Vesalius* és *Michelangelo* csinálhatta így. Az eredmény tényleg fantasztikus volt, teljesen be lehetett azonosítani az anatómiai szerkezetet.

Amikor megcsináltuk ezeket a vizsgálatokat és a hozzájuk tartozó ultrahangképeket, akkor annyira impresszív volt az anatómiai egyezés, hogy abban maradtunk a témavezetőmmel, hogy akkor ezeket most standardizálni kell. Milliméterre pontosan tudtuk követni az agykamra tágulatot, és azt, hogy progresszió van vagy megállt a folyamat. Ez komoly segítséget jelentett az idegsebészeknek, hogy korán végezzenek műtétet, időben ültessék be a shunt-öt, és ne várják meg, míg a hydrocephalus óriásira megnő. Magyarországon akkor évente 100–120 spina bifidás gyerek született, ami elég nagy szám volt, és ezek majdnem mindegyikénél később progresszív hydrocephalus alakult ki.

– **Gyermekgyógyász pályafutásának melyek voltak a legfontosabb állomásai?**

– Az idegsebészeti aspirantúra idején módomban volt négy hónapot eltölteni a Great Ormond Street Children's Hospital-ben. Ebbe a világhírű gyermekintézménybe küldik az onkológiai eseteket, a fejlődési rendellenességgel született gyermekeket és az anyagcsere betegeket is. Azonban mire odaértem, addigra az a kolléga, akihez eredetileg indultam, fogta magát és elment Dubaiba pénzt keresni. A rangidős radiológus, *Rose de Brain* maradt az

osztályon, és ők ebben az időben kezdtek el foglalkozni a modern ultrahangvizsgálat bevezetésével. Akkor jelent meg egy új amerikai készülék, és majdnem fordított helyzet alakult ki, mivel én értettem a gyermekultrahanghoz, ők meg akkor kezdtek ismerkedni vele. Gyakorlatilag én tanítottam meg őket erre a technikára, és én teszteltem az ultrahangkészülékeket, amikből válogattak. Az volt a szokás, hogy rendeltek négy ultrahangkészüléket, aztán kiválasztották közülük a legjobbat. Ugyanazt a gyereket megvizsgálták több készülékkel, és amelyik a legjobb, legpontosabb képet mutat, azt vették meg. A szomszédos Neurological Institute-ba is átjártam délutánonként, ahol *Kendall* professzor volt az idegsebész, és már végeztek kontrasztanyag CT-vizsgálatokat is hydrocephalusos és tumoros betegeknél.

Miután hazajöttem, pár hónap múlva elküldtek Moszkvába, mert az volt az úzus, hogy aki elment Londonba ösztöndíjjal, annak el kellett mennie a másik oldalra is. *Eckhardt Sándor* professzor támogatta és szervezte meg, hogy elkerüljek a Veszszajúznij Onkológiai Intézetbe, az Össz-szövetségi Onkológiai Intézetbe, ami a magyar Onkológiai Intézethez hasonlított, csak sokkal nagyobb lehetőségekkel és pénzeszközökkel. A moszkvai intézetben *Simon Bartel* professzor volt a diagnosztikai központ vezetője, és minden, a világban akkor létező diagnosztika és terápia megtalálható volt nála. Azt hittem, hogy ott oroszul kell majd beszélni, és akkor még valamennyire tudtam is oroszul, de mindenki csak angolul akart velem beszélni. Az egész intézetben csak angolul lehetett beszélni, mert mindenki boldog volt, hogy végre beszélhet valakivel angolul.

Ekkorra a tudományos életben már elég rendszeresen benne voltam és rendszeresen tartottunk előadásokat, továbbképzéseket az ultrahang-diagnosztikából. A tanítómestereim és a főnökeim nagyon akceptálták a tudásomat, sőt sikerült egy OTKA pályázatot is szerezni. Ebből és más pénzeszközökből vettünk egy kétdimenziós ultrahangkészüléket, és az országban először alakítottunk ki önálló gyermek ultrahang-diagnosztikai szakrendelési központot. Elkezdtem ott a vizsgálatokat, fantasztikus munkát végeztünk, mert amint előjött valami diagnosztikai kérdés, azt rögtön utána, még aznap a sebészetben vagy

a műtét közben tudtuk kontrollálni. Hatalmas onkológiai osztályunk volt, a gyermekklinika után a legtöbb onkológiai gyermekbeteget mi kezeltük, és ott rengeteg tapasztalatot lehetett szerezni. Szakmailag ez nagyon nagy előrelépés volt. 1987-ben védtem meg az aspiranturát, akkor lettem az orvostudományok kandidátusa.

– **Hogyan fogadták ezt a munkatársai?**

– Vegyesen. Szakorvosként én voltam a kórházban az egyetlen minősített ember, és az egyik főorvosom azt mondta, hogy nem akar látni maga mellett olyan embert, akinek a tudományos sarzsija magasabb, mint az övé. Rossz helyzetbe kerültem, pedig én nagyon jól éreztem magamat a Madarász utcában.

– **Mi lett a folytatás?**

– *Katona Ferenc* professzor hívott a Szabadhegyi Gyermekgyógyintézetbe, ahol nemrég alakult meg a fejlődésneurológiai osztály, aminek az idegrendszeri sérülések és az ezzel kapcsolatos diagnosztika és kezelés volt a profilja. Két évre átmentem oda, és ott folytattam a tudományos munkámat. Szereztünk egy ultrahangkészüléket és óriási beteganyagot dolgoztunk. Az országból minden idegrendszeri rendellenességgel, spina bifidával vagyis nyitott gerinccel született gyermeket itt vizsgáltunk meg először.

Katona professzor és az egész team tudományosan gondolkodó és a tudományos fejlődést elősegítő közeg volt, ahol rengeteget dolgoztam, nagyon jó eredményekkel. 1987-ben védtem meg a kandidátusi disszertációm, majd készítettem el a disszertációból a könyvet, és annak a videó mellékletét, ami annyira jól sikerült, hogy 1989-ben meghívtak Torinóba egy orvosi videó konferenciára. Az ultrahangkészüléket szállító dán Brüel-Kjaer cég ambicionálta, hogy csináljak egy olyan demonstrációs filmet, ami az intracraniális vizsgálatokat mutatja be. A módszernek adtunk egy szép nevet: neurosonographia, és ez lett a könyv címe is. Egy hónap alatt – hagyományos filmtechnikával, összevágva és animálva a képeket és videókat – készítettünk egy húszperces filmet, és ezzel a videófilmmel mentünk ki Torinóba.

– **Hogyan került vissza a Madarász utcába?**

– Közben a Madarász utcai kórházban működött az ultrahang-diagnosztikai centrum, amiből aztán egy ultrahang-diagnosztikai osztályt csináltunk, és ennek én lettem a vezetője. Akko-

riban rendszerváltó hangulat volt, és a változó szabályok az egészségügyben is változásokat hoztak. Azt mondták a kollégáim, hogy most jött el az ideje annak, hogy az igazgatót pályázat alapján válasszák meg, és felkértek, hogy pályázzam meg az igazgatói posztot. Ez kicsit bonyolult volt, mert akkor a *Csontos Endre* volt a kórház igazgatója, akit támogattott a XIII. kerületi központi bizottság. A pályázat 1989-ben egyszeri és megismételhetetlen módon úgy zajlott, hogy az orvosigazgatóra kellett szavazni az orvosoknak, a műszaki-gazdasági terület szavazta meg a gazdasági igazgatót és a nővérek az ápolási igazgatót. Be kellett adni a pályázatot, elő kellett terjeszteni a programot, és a dolgozók titkosan szavaztak a jelölt mellett vagy ellene. Beadta a pályázatát az éppen aktuális kórházigazgató is, és még vidékről egy kolléga. Volt a dolognak egy jelentős veszélyforrása is, mert az már akkor is úgy volt, hogy ha valaki bead egy pályázatot és nem nyeri meg, akkor a másik fél, aki beül az igazgatói székbe, az retorziókat foganatosíthat vele szemben. Én akkor 66%-kal megnyertem ezt a pályázatot.

Történt egy formális kinevezés is, amikor behívták azokat, akiket kineveznek. A még hivatalban lévő igazgató azt mondta, hogy ő is mindenképpen bejön velem, mert teljesen mindegy, mi a pályázat eredménye, úgysis őt fogják kinevezni. Aztán ez nem így történt, és ez akkor az egész rendszerben fantasztikus hangulattal járt, és komoly változást jelentett. 1990-től lettem a Madarász utcai Gyermekkorház igazgatója és 22 éven át, 2012 végéig vezettem az intézményt, 2005-től a Heim Pál Gyermekkorházzal közösen.

– **Mire a legbüszkébb az orvosi pályán elért eredményei közül?**

– Több mint 40 éve, 1975-ben végeztem az első ultrahangvizsgálatot. Végigkövettem a metodika egész technikai fejlődését, megismerhettem az összes lehetőséget. Büszke vagyok arra, hogy a gyermekkori ultrahangvizsgálatok területén az ország az egyik legnagyobb tapasztalattal bíró szakembere lettem.

Paraicz professzorral közösen, az országban mi csináltunk először terápiás céllal méhen belüli ultrahangvezérelt kamrapunkciót hydrocephalusos magzatnál. A korábbi technika szerint megfúrták a gyermek fejét, aztán daraboló műtéttel eltávolították a magzatot. Ez

szörnyű beavatkozás volt, amibe mindenki belepesztult. *Gáti István* professzor volt akkor az OTKI-ban a szülészet-nőgyógyászat vezetője, vele és *Paraicz Ervin* professzossal közösen létrehoztunk egy team-et. Méhen belül diagnosztizáltuk a hydrocephalust, transzabdominálisan helyeztünk be draint a tágult magzati agykamrába, leeresztettük a hydrocephalusos folyadékot, amivel sokkal jobb állapotú magzatot tudtunk nyerni, akinek aztán később be lehetett építeni egy shunt-öt. Ez akkor különleges, úttörő jellegű technika volt.

Büszke vagyok arra, hogy végig megmaradtam gyermekgyógyásznak. Volt, amikor külön engedélyt kellett kérnem ahhoz, hogy kórházigazgatóként klinikai munkát is végezhessek. A Madarászban ez működött, mert a szabály úgy szólt, hogy 400 ágy fölötti kórház igazgatója nem végezhet klinikusi munkát, és a Madarásznak akkor csak 220 ágya volt. Azonban amikor átkerültem a Heim Pál Kórházba, akkor nehezebb lett a helyzet, hiszen egy óriási intézményt kellett igazgatni és szervezni.

– **Elégedett az eddigi pályafutásával?**

– Sok mindent sikerült letennem az asztalra. A Madarász utcai kórházat teljes egészében rekonstruáltuk, modernizáltuk és egy európai színvonalú intézményt hoztunk létre. Elődömhöz, *Flesch Árminhoz*, a Madarász utcai kórház alapítójához hasonlóan, én is elmentem Európa és Amerika gyermekintézményeibe és megnéztem, hogy néz ki például egy montreáli, párizsi vagy bécsi gyermekkórház, majd a látottakat megpróbáltam itthon megvalósítani.

Elsőként vezettünk be kórházi informatikai rendszert, és elsőként voltunk a digitális diagnosztika bevezetésében is. Elsőként hoztunk létre mamaszobákat, és teremtettük meg a lehetőséget arra, hogy a szülő bent alhasson a gyerekével. A koraszülött osztályon létrehoztunk olyan szobákat, ahol bent maradhatott a szoptató anya a gyermekével és gondozhatta. Korszerű sebészetet hoztunk létre, és olyan onkológiai osztályt, ahol csíraszegény kórtermeket alakítottunk ki.

Amikor a Heim Pál Kórházba kerültem, öt év alatt ott is nagyszerű dolgokat sikerült elérni. A *Sárkány Jenő* professzor által vezetett intézet régi G-épületét elavult, lerobbant állapotban bezárták. Sikerült óriási összegeket szerezni, és annak a helyén egy év alatt felépítettünk egy

XXI. századi csodapalotát, ahol mindent úgy készítettünk el, hogy a gyerekeknek jó legyen. Minden egyes szinten fel tudtuk venni a szülőket, belsőépítészettel, kolorisztikával különböző színhatásokat értünk el, korszerű világítási rendszert csináltunk, plafonfűtést és -hűtést vezettünk be, tehát a legkorszerűbb dolgokat sikerült megcsinálni. Egy svájci alapítvány segítségével kidekoráltuk az intézményt olyan festményekkel és gyerekrajzokkal, amibe a gyerekeket is bevontuk, ami akkor újdonság volt. Még azt is el tudtuk érni, hogy az épület alsó szintjén létrehozassunk egy kisállatparkot. Itt az ÁNTSZ-szel meg kellett küzdenünk, de aztán az állatkert segítségével olyan kisállatokhoz jutottunk, amivel a gyermekek pszichoterápiás ellátását is segítettük.

Nekem szívügyem volt a gyermekpszichiátria, aminek nem sok ellátóhelye maradt a fővárosban, miután az egyetlen valódi gyermekpszichiátriát a Lipótmezőn egyetlen tollvonással megszüntették. Részben szakfelügyelőként, részben a gyermekellátásért felelős vezetőként kiharcoltam azt, hogy a minisztérium és az ország adjon annyi pénzt, amiből egy önálló gyermekpszichiátriai épületet fel lehetett húzni. Ez egy év alatt épült fel, és ezzel megmentettük a gyermekpszichiátriát. Létrejött egy gyermekpszichiátriai központ, ami képes volt az akut esetek ellátására is, és a gyermekdrog helyzetre is tudott valamilyen választ adni, bár messze nem kielégítő.

– **Kik büszkék Önre odahaza?**

– A feleségemmel egészen gyermekkorunktól ismerjük egymást, a gimnáziumtól vagyunk együtt. Ő végigkísérte az egész pályámat, a legnehezebb időkben is támogatott. Mellettem volt, amikor külföldön voltam hónapokig, amikor picik voltak a gyerekek, vagy amikor havi tízet ügyeltem, bementem csütörtökön és csak vasárnap mentem haza.

A gyermekeimmel is nagyon jó a kapcsolatom és talán büszkék is rám. Ami talán a legszívmengetőbb, hogy nemcsak a saját gyerekeinket gyógyítottam, és ha kellett, akkor magam adtam be naponta a penicillin injekciókat (a négyéves kislányom lefeküdt a pamlagra, és azt mondta, hogy apa akkor most mehet, mert nem félek), hanem ugyanígy az unokáimat is saját magam szoktam beoltani. Nem félnek, nem ódzkodnak. Nagyon büszke vagyok rá, hogy megbíz-

nak bennem és többnyire elfogadják a véleményemet. Sokan mondják, hogy az orvos a saját házán belül ne gyógyítson, de engem ez nem befolyásolt, mert pontosan tudtam, hol van az a pont, amikor nekem is tanácsot kell kérnem.

– **Mivel tölti a szabadidejét?**

– Van jó néhány hobbim. Igyekszem minél többet sportolni, mert ahogy idősödik az ember, annál inkább kell a mozgás. Rendszeresen teniszezem, vannak régi, bevált partnereim, néhányan még az általános iskolából.

Nagyon szeretem a filmeket. Gyermekgyógyászként lélekben egy kicsit gyerek maradtam, kedvelem a gyerekfilmeket is, és mesefilmeket is szívesen nézek akár az unokáimmal, de akár egyedül is. Talán nem véletlen, hogy a fiam filmes lett.

Szeretem kutatni a gyermekorvoslás történetét. Nagyon fontos tudnunk, hogy a régi gyermekorvosok mit tudtak, milyen dolgokat hoztak létre, és számomra egy misszió, hogy ezt megpróbáltam a mai fiatalokkal is megismertetni. Ebbe a témába egész mélyen beleástam magamat, végigkövettem a gyermekorvoslás történetét az ókortól a XX. századig. Ehhez kapcsolódik még egy másik hobbim, azoknak a képzőművészeti alkotásoknak a gyűjtése, amik a gyermekorvoslással foglalkoznak. A Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán pár évvel ezelőtt csináltunk egy kiállítást ezekből a képzőművészeti alkotásokból, ami most is látható a 2. emeleten.

Van még néhány különlegesebb hobbim is, például a tejesüveg gyűjteményem. Ez véletlenül indult, anyatejes üvegeket kezdtem el nézegetni, és közben rájöttem, hogy a tejesüvegeknek gyönyörű múltjuk van. Fantasztikusan szép tejesüvegeket hoztak létre a múlt században Európában sok helyen, de Magyarországon különösen. Ezek között olyan műalkotások, gyönyörű színes és domború üvegek vannak, melyeket részben az egyes tejtermékeket produkáló uradalmi, herceguradalmi gazdaságok, részben pedig állami gazdaságok hoztak létre. Hosszú éveken át gyűjtöttem a tejesüvegeket, több száz darab van belőlük. Jelenleg látható még ezekből egy kiállítás a Madarász utcai Gyermekkorház első emeletén. Azt már csak

halkan mondom, hogy van még egy gyűjteményem a gyermekorvosító kanalakból is.

– **Hogyan fogalmazná meg szakmai ars poeticáját?**

– Igyekeztem gyermekgyógyász maradni. A gyógyítás legmagasabb technikai szintje mellett is igyekeztem megtartani a „gyermekgyógyász hatást” lélekben és testben, a gyermekekkel és a szülőkkel való kapcsolatban egyaránt. Mindig próbáltam a lehetőségekhez képest úgy szervezni és irányítani a gyermekellátást, hogy az a legmagasabb technikai, kulturális és személyi szinten működjön. Igyekeztem létrehozni egy olyan kórházi helyzetet, hogy a súlyos beteg gyógyítása és ápolása közben megmaradjon egy nagyon baráti és bensőséges légkör.

Van még egy dolog, amit már kezdünk elfelejteni, pedig nagyon fontos: a társszakmákkal és egymással is legyen folyamatos a konzultáció. Mindenki, aki hozzá tud tenni bármit egy klinikai esethez, egy gyerek gyógyításához, az ne féljen azt megtenni. Ne féljen konzíliumot kérni, és érezze természetesnek, hogy az ő tudása limitált. A mi orvosi szakmánk egyik legnagyobb hiányossága, hogy már nincs meg ez a szakmai kapcsolatrendszer. Elembertelenedett a tevékenységünk: küldök egy véleményt, küldök egy CD-t, küldök egy diagnózist, eltűnt a régi típusú konzíliárius rendszer.

Az egyik legnagyobb szakmai élményem az volt, amikor *Kemény Pál*, aki az egyik legnagyobb szakembere volt a gyermekonkológiának, egy beteg kapcsán kért egy olyan konzíliumot, ahova a szakma nagy öregjei jöttek el. Meghívta *Sárkány Jenő* professzort és *Schuler Dezső* professzort, mind a hárman megvizsgálták a gyermeket, aztán leültek és végigbeszélték. Ez még önmagában nem lett volna olyan nagy dolog, de lehetővé tették, hogy a fiatalok is végig ott legyenek. Módunkban volt végigkövetni az egész szakmai konzultációt, végighallgatni a véleményeket és megérezni azt a klasszikus konzíliárius légkört, amiben a szakma legnagyobbjai hallatlan egymás iránti tisztelettel és megbecsüléssel, ugyanakkor szakmai alázattal és a többiek véleményét értékelve nyilatkoztak. ■